

REKONSTRUKCE PANSKÉHO DVORA V JEDOVNICÍCH

MÍSTO STAVBY: JEDOVNICE, PANSKÝ DVŮR

IDEOVÁ STUDIE: ADAPTACE PANSKÉHO DVORA – BÝVALÉHO LIHOVARU Atelier Tišnovka, ing. arch. Miloš Klement, ing. arch. Petr Todorov, Tišnovská 145, 614 00 Brno

A.Průvodní zpráva

A.1. Identifikační údaje

A.1.1 Údaje o stavbě

Název stavby:

JEDOVNICE, PANSKÝ DVŮR

Adaptace panského dvora – bývalého lihovaru

A.1.2 Údaje o stavebníkovi

Městys Jedovnice, Havlíčkovo nám. 71, 679 06 Jedovnice

IČ: 00280283, DIČ: CZ00280283

Kontaktní osoba: Ing. arch. Martin Vávra

předseda Komise výstavby a územního plánování

tel.: +420 773 961 244

email: arch.vavra@gmail.com

A.1.3 Údaje o zpracovateli společné dokumentace

Ing. arch. MILOŠ KLEMENT, ing. arch. PETR TODOROV

Osvědčení o autorizaci ČKA – p. č. 01 29

IČ:151 88 736; DIČ:CZ6101021344

Atelier Tišnovka, Tišnovská 145, 61400 Brno, tel.: 776 044 291, e mail: klement@tisnovka.cz

Spolupráce: Tereza Smržová

A.2. Preambule

Úvaha o smyslu zachovávání kulturního a stavebního dědictví

Architektura dialogu - Přístup k místním, regionálním památkám

Je jasné, že určité aspekty modernity, moderní civilizace a způsobu života nelze vymazat a ani to není žádoucí – že je třeba najít způsob, jak rekonstrukci historických objektů oživit, ne ve smyslu - ozvláštnit či zpestřit, ale jak do něj vrátit život, jak do něj dostat hloubku a jak mu vdechnout ducha. Toto dilema, které s sebou nesla krize modernity ve všech oblastech života, vyjádřil výstižně již v roce 1961 francouzský filosof Paul Ricoeur otázkou: „Jak se modernizovat a současně vracet k pramenům?“

Citát je dobře známý v architektonických kruzích, protože si jej vybral angloamerický teoretik Kenneth Frampton jako motto svého klíčového textu, v němž v roce 1983 analyzoval jeden

z možných přístupů k revizi moderní architektury, který se posléze stal velmi vlivným: kritický regionalismus. „Návrat k pramenům“ - v našem případě k možné rekonstrukci stávajícího historického „Panského dvora“ Jedovnicích.

Znamená to pozornost vůči podmínkám v místě, kde stavba stojí: nejen místní stavitelské tradici, ale také k přírodním danostem a okolnostem, k topografii a morfologii místa. Oproti univerzálnímu nároku moderní architektury, která měla překonat bídu hmotných podmínek pouhou inženýrskou výkonností nové výstavby.

REKONSTRUKCE PANSKÉHO DVORA V JEDOVNICÍCH

MÍSTO STAVBY: JEDOVNICE, PANSKÝ DVŮR

IDEOVÁ STUDIE: ADAPTACE PANSKÉHO DVORA – BÝVALÉHO LIHOVARU Aelier Tišnovka, ing. arch. Miloš Klement, ing. arch. Petr Todorov, Tišnovská 145, 614 00 Brno

Je potřeba respektovat stávající, historické stavby v daném místě, i když z prvního pohledu nemají zjevnou architektonickou hodnotu. Je velmi žádoucí prosazovat pozornost k místu a zvažování vhodnosti uplatnění principů moderní architektury a moderní technologie v konkrétní situaci - rekonstrukce historického objektu. Ve svém výsledku se jedná o obrovský přínos v daném prostředí každého historického města, či obce.

A.2. Situace

Jedná se o adaptaci historických budov, obklopujících vnitřní dvůr, které v minulosti sloužily pro hospodářské účely (lihovar) a částečně také k bydlení. Ideová studie má nastínit možné využití areálu pro potřeby obce a také najít vazby se stávajícím kinem a kulturním domem. „Panský dvůr“ se nachází na mírném návrší, na jihovýchodní straně od centra obce, u výchozích turistických tras okolo rybníku Olšovce. Je obkroužen novodobými bytovými domy. Pod ním, v mírném svahu se nachází kino a kulturní sál a dále také sportoviště.

Ideová studie řeší adaptaci hospodářských budov na kulturně- společenské centrum Jedovnic s velkým ohledem na turistický ruch. „Panský dvůr“ by měl sloužit pro co největší spektrum zájmových a společenských činností - spolků a aktivit, měl by být centrem setkávání místních lidí všeho věku a také cílem i východiskovým bodem pro turisty a cyklisty. Pro ně je zřízeno záchytné parkoviště se servisem pro kola a nabíjecími místy pro elektrokola. Cyklisté budou svoje kola nechávat na stojanech před „Panským dvorem“, nedoporučujeme vjíždět s koly na nádvoří.

Okolí „Panského dvora“ bude nově osázeno stromy a doplněno zelení. Stromy budou mít ochrannou a estetickou funkci. Budou vysazovány v parkovištích aut a také ve svahu mezi „Panským dvorem“ a kulturním domem a kinem, kde by mělo vzniknout jakési arboretum s výsadbou stromů a zeleně, která je typická pro Moravský kras a Drahanskou vrchovinu. Budou zde navrženy nové chodníky s lavičkami. Je zde také umístěno pietní místo s bustou Ervína Černého - Křetínského, který objevil a probádal zaniklé středověké vesnice na území Drahanské vrchoviny.

Vedle kina se nachází dřevěný altán, který slouží pro různá venkovní kulturní vystoupení. Nespĺňuje však nějaké vyšší estetické požadavky. Navrhujeme na stejném místě postavit nový altán, jako hudební scénu otevřenou do všech stran. Navrhujeme také nahradit stávající asfaltové plochy dlažbou z kamene, a to i před a okolo „Panského dvora“. Odseková žulová dlažba prorostlá trávou daleko lépe vsakuje dešťové vody. Jelikož se řešený areál nachází ve svažitém terénu, tak jeden z hlavních úkolů, pro řešení venkovních ploch, bude návrh opatření právě pro jímání a odvod dešťových vod.

A.3. Účel stavby

Adaptace panského dvora – bývalého lihovaru a hospodářského dvora, jako kulturně- společenského centra městyse Jedovnice

Základní koncepce návrhu – funkční využití:

- A. Kulturně- společenské centrum Jedovnic.
- B. Centrum experimentální archeologie
- C. Turistické centrum
- D. Bydlení
- E. Restaurace
- F. Expozice zaniklých středověkých vesnic
- G. Vnitřní nádvoří

- A. Kulturně- společenské centrum Jedovnic

REKONSTRUKCE PANSKÉHO DVORA V JEDOVNICÍCH

MÍSTO STAVBY: JEDOVNICE, PANSKÝ DVŮR

IDEOVÁ STUDIE: ADAPTACE PANSKÉHO DVORA – BÝVALÉHO LIHOVARU Aelier Tišnovka, ing. arch. Miloš Klement, ing. arch. Petr Todorov, Tišnovská 145, 614 00 Brno

Objekty na východní straně areálu „Panského dvora“, včetně bývalého lihovaru budou určeny pro setkávání místních, zájmových spolků, setkávání důchodců, pro mládežnické spolky a pro kulturně společenský sál. Přízemí a patro jsou dispozičně navrženy tak, aby byly pokud možno víceúčelové, navzájem propojené, pro možnost pořádání různých společenských akcí. Sál by měl být všestranně využíván pro skauty, místní amatérské divadlo, hudební skupiny, koncerty, cvičení, promítání alternativních filmů a filmů pro děti, atp. Čelní stěna sálu může být navržena jako lezecká stěna pro výcvik místních skautů a spelentologů.

Typologicky by měl sál vycházet z konceptu „sokoloven“, či „orloven“, které se vždy budovaly ve většině obcí, a byly určeny pro velké spektrum společenských a sportovních aktivit.

Neměl by být konkurencí sálu ve stávajícím kulturním zařízení, ale spíše jeho doplňkem. V rámci našeho přemýšlení o celkové koncepci spolufungování „Panského dvora“ a stávajícího kulturního centra máme ideu, že by v Jedovnicích mohl vzniknout festival folklórních skupin a divadel, které mají vztah ke středověké kultuře. Festival by využíval obou sálů i venkovních prostor.

U sálu je navrženo zázemí – v přízemí - vstupní foyer s šatnou a prodejem vstupenek, s nářadovnou a skladem mobiliáře a nezbytným hygienickým zázemím. V patře se nachází společenská místnost (divadelní klub, či zkušebna) a šatny s hygienickým zázemím. Je také představa, že sál bude také otevřen turistům a návštěvníkům Jedovnic, zvláště v době špatného počasí, kdy není možnost jiného využití.

U sálu také nesmí chybět občerstvení - v přízemí na vstupní foyer do sálu navazuje literární kavárna (cukrárna), s přípravou.

V další části - v nároží (objekt lihovaru) je ve dvou podlažích navrženo 5 spolkových místností pro setkávání místních zájmových skupin a důchodců. Tyto spolky a důchodci by se mohli zapojit do programu experimentální archeologie, např. výrobou různých keramických předmětů tkaním látek na tkalcovských stavech, předání přízí na kolovrátcích, zpracovávání ovoce a medu, atp. Jde o zachování starých řemesel a různých postupů technologických, které již upadají v zapomnění.

Aby bylo možno plnohodnotně využít všechna patra, bude nutno přepatrovat ty místnosti, kde je malá světlá výška.

V dalších patrech bývalého lihovaru by byly prostory věnované místním skautům s vyhlídkou ve věži nad objektem výtahu. Vstup do skautských pater by byl z venkovní strany po ocelovém schodišti, byl by i navázán na vnitřní únikové schodiště i na výtah. Veškeré prostory jsou navrženy jako bezbariérové.

Na jižní straně je v přízemním objektu, který navazuje na budovu bývalého lihovaru, navržen tzv. „Pionýrský dům“, kde je myšleno (přes jistý anachronický název) využití pro různé skupiny dětí a dětských kroužků. Objekt bude zrekonstruován jak v přízemí, tak i v podkroví, kde budou umístěny jejich klubovny.

B. Centrum experimentální archeologie

Experimentální archeologie, jinak též experimentální rekonstrukce, je velice mladý podobor archeologie, který se zabývá zjišťováním výrobních procesů, způsobu života a dalších činností lidí v průběhu dějin pomocí různých experimentů.

Myšlenka vytvoření centra experimentální archeologie navazuje na významné objevy zaniklých, středověkých vesnic v okolí Jedovnic. Jsou to především významné objevy v Rakoveckém údolí a jeho okolí, které provedl Ervín Černý- Křetínský. Jedná se, v první řadě, o obec Bystřec (cca 5 km od Jedovnic), kterou archeologové odkryli pod vedením PhDr. Ludvíka Belcrediho. Pozůstatky jsou prezentovány přímo na místě nálezů s ukázkami základů vybraných objektů a naučnými cedulemi. Jedná se o jednu z nejzajímavějších archeologických lokalit nejenom v místním kontextu.

Centrum experimentální archeologie bude zaměřeno převážně na výrobu středověké keramiky, tkaní látek a gastronomii. Záměrem je také zkoumání středověkého urbanismu. Zakládání nových obcí ve 13. stol. německými kolonizátory, úloha lokátorů při výstavbě obcí (pověst o krysařovi).

V restauraci také budou nabízena jídla upravovaná dle středověkých receptur a na restauraci navazuje minipivovar, kde by se pivo vyrábělo rovněž historickými postupy.

Před hospodářskou budovou – restaurací bude zřízena bylinková zahrada, kde se budou pěstovat bylinky a

REKONSTRUKCE PANSKÉHO DVORA V JEDOVNICÍCH

MÍSTO STAVBY: JEDOVNICE, PANSKÝ DVŮR

IDEOVÁ STUDIE: ADAPTACE PANSKÉHO DVORA – BÝVALÉHO LIHOVARU Aelier Tišnovka, ing. arch. Miloš Klement, ing. arch Petr Todorov, Tišnovská 145, 614 00 Brno

keře našich předků, bude zde také vysazen pás ovocných stromů – vše bude směřováno na výsadbu starých odrůd. Ovocné stromy - švestky, jablka, višně, kdouloně, mišpule, třešně a hrušně. Z keřů potom aronie - spíš keřovité, dřiny a kozičky (mohly by být jako doplněk v okrajích záhonu). Dále pak by byly vysázeny byliny, které jistě znali již ve středověku a používali je i v kuchyni, či léčitelství - kvetoucí vytrvalé voňavé byliny po celý rok - řebříček bertram, jablečník, arnika, rozrazil, česnek medvědí, pelyněk, kostival, fenykl, kontryhel, jelení jazyk, třezalka, divizna, křen, meduňka, šalvěj, mateřídouška, petrklíč, yzop, santolina, levandule, oregano, pažitka, petržel – daly by se z toho nakombinovat krásné záhony. Spousta bylin jsou i letničky - měsíček, černý kmín, lichořeřišnice. Jsou to všecko nádherné květiny a budou jistě velkým zpestřením předpolí- vyrovnávacího svahu před restaurací a také doplněním znalostí o místní flóře.

C. Turistické centrum

Jedovnice jsou presentovány jako východisko do okolí, pro turisty a cyklisty, s krásnou přírodou, rybníky a lesy.

Záměrem rekonstrukce „Panského dvora“ je však také vybudovat atraktivní cíl pro turisty a návštěvníky Jedovnic.

Mělo by k tomu sloužit především vytvoření expozice zaniklých středověkých vesnic v patře hospodářské budovy, kvalitní restaurace v jejím přízemí, a také možnost seznámit se, či se i naučit stará řemesla - práci s výrobou keramiky či tkaní látek. Pro tento účel jsou v severním, jižním křídle, navrženy dvě dílny, v přízemí pro výrobu keramiky s keramickou pecí, v patře pro tkaní na tkalcovských stavech.

Pro turisty budou jistě atraktivní různé kulturní pořady v sále i na nádvoří. Nádvoří bude sloužit pro vystoupení hudebních souborů a divadel a pořádání různých jarmarků.

D. Bydlení

V přízemním objektu na jižní straně areálu, který kdysi sloužil k obytnému účelu, jsou navrženy 2. byty v přízemí a 2. byty v podkroví. Všechny byty jsou 4 + kk.. Jeden byt v přízemí bude určen správci areálu. U ostatních bytů se předpokládá, že to budou byty startovací, pro mladé rodiny.

E. Restaurace

V restauraci budou, kromě běžných jídel, nabízena také jídla dle historických receptur. Předpokládá se také hojné zastoupení různých rybích specialit, vzhledem k blízkému rybníku Olšovci, kde jsou každoročně prováděny, hojně navštěvované, výlovy ryb. K restauraci přiléhá minipivovar, kde se bude vařit pivo dle starých postupů a receptur. Pivo by se mohlo jmenovat „Bystřec“ či „Budkovan“, podle názvů zaniklých vesnic v Rakoveckém údolí.

F. Expozice zaniklých středověkých vesnic

V okolí Jedovnice a na Dražanské vrchovině bylo nalezeno a odkryto nebývalé množství zaniklých vesnic, které objevil a zdokumentoval Ervín Černý – Křetínský. Jedná se o nebývalé objevy, které dokumentují život ve středověku a svým významem překračují místní rámec a jsou téměř celorepublikovým fenoménem.

Z tohoto důvodu jsme navrhli, v patře hospodářského, západního křídla „Panského dvora“, stálou expozici věnovanou zaniklým středověkým obcím v okolí Jedovnic. Budou zde prezentovány ukázky života v těchto obcích a archeologické nálezy. Zvláštní pozornost bude věnována vzniku a také zániku těchto obcí. Jaká byla donátorská činnost zakladatelů – místní šlechty či arcibiskupství ve 13. stol., dále úloha lokátorů – prvních koncepčních urbanistů u nás. V rámci expozice budou interaktivní hry pro děti – zakládání nových obcí, jejich návsí a kostelů, mýcení lesů a budování jejich hospodářského zázemí.

Jistě bude také zajímavé představení známé pověsti o krysařovi, který, jak se předpokládá, byl rovněž lokátorem, jenž přivedl mladé lidi z Německa právě do oblasti Dražanské vrchoviny, kde založili obec Hemlínek. Další důležitá oblast expozice bude ukázka zániku těchto obcí, která byla zapříčiněna boji mezi moravskými markrabaty Joštem a Prokopem a také husitskými válkami.

REKONSTRUKCE PANSKÉHO DVORA V JEDOVNICÍCH

MÍSTO STAVBY: JEDOVNICE, PANSKÝ DVŮR

IDEOVÁ STUDIE: ADAPTACE PANSKÉHO DVORA – BÝVALÉHO LIHOVARU Aelier Tišnovka, ing. arch. Miloš Klement, ing. arch. Petr Todorov, Tišnovská 145, 614 00 Brno

Prodej vstupenek do expozice bude v přízemí, v čelní části objektu. Bude zde rovněž informační centrum a prodej různých domácích produktů včetně výrobků z centra experimentální archeologie.

Z důvodu vytvoření kvalitního, výstavního prostoru je nutno změnit zastřešení objektu, stávající dřevěný krov bude, z důvodů dispozičních i požárních, nahrazen ocelovým krovem s horním světlíkem.

Dřevěné prvky stávajícího krovu budou použity na stavbu venkovní dřevěné pavlače. Bezbariérový přístup bude zajištěn výtahem na dřevěný ochoz, který bude propojený s prostory expozice. V čelní, vstupní části do expozice je navržena výstavní prostora, kde budou vystaveny obrazy a fotografie, pojednávající o historii Jedovnice. Celá expozice bude osvětlena horním světlíkem a bude uměle větraná a klimatizována.

G. Vnitřní nádvoří

Ústředním motivem celé koncepce „Panského dvora“ je vytvoření vnitřního nádvoří, které propojuje veškeré funkce zde navržené. Stávající severní křídlo, kde jsou pouze střechou kryté skladovací prostory, bude nahrazeno novým křídlem s dřevěným ochozem, který je navržen rovněž před východním křídlem.

Ochoz tvoří nejen komunikační propojení se schodišti a bezbariérovým výtahem, ale také místo pro diváky různých kulturních pořadů, které se budou konat na nádvoří (tzv. alžbětínské divadlo).

Ochoz je také v patře propojen s galerií společenského sálu a Expozicí středověkých vesnic.

Před restaurací a literární kavárnou bude venkovní posezení.

Na nádvoří budou nově vysazeny stromy (ořešáky), bude zde umístěno dětské hřiště (pro maminky sedící v kavárně či nádvoří). Jsou zde také navrženy vodní prvky – pítka u dětského hřiště a také, uprostřed nádvoří, kašna se sochou sv. Floriánka, který je rovněž patronem hutníků, kteří v Jedovnicích žili.